

Toespraak van drs. F.W.Weisglas, oud- Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal tijdens de Dodenherdenking 2007 in de Grote of Sint-Laurenskerk te Rotterdam, 4 mei 2007.

Vandaag herdenken we, ook hier in deze na het bombardement op Rotterdam zo fraai gerestaureerde Laurenskerk, allen- burgers en militairen- die in het Koninkrijk der Nederlanden, of waar ook ter wereld, zijn omgekomen sinds de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesoperaties. We herdenken dus onder meer de slachtoffers van het bombardement op Rotterdam; de door het brute Nazibewind vermoorde joden, homoseksuelen en zigeuners en ook de twee weken geleden tijdens de vredesoperatie in Afghanistan omgekomen korporaal Strik.

Het is goed om te zien dat zovelen vandaag gevolg hebben gegeven aan het verzoek om iemand van 18 jaar of jonger naar deze herdenking mee te nemen. Ook van mijn kant een speciaal woord van welkom voor die jongere generatie. Het is van groot belang om , ook op deze wijze, die generaties te betrekken bij de Dodenherdenking. Niet alleen om te herdenken, maar ook om de kennis van wat er in de Tweede Wereldoorlog – en daarna- is gebeurd aan die volgende generaties door te kunnen geven, evenals de lessen die uit de gruwelijkheden van toen geleerd kunnen worden. Dan kan ook de nieuwe generatie ervoor waken dat dit drama ooit zal worden herhaald.

De wens, de noodzaak, de plicht om herhaling van het drama van toen te voorkomen is kernachtig verwoord in de drie woorden op het Auschwitzmonument van Jan Wolkers in Amsterdam : “ Nooit meer Auschwitz “. Auschwitz, het symbool en de realiteit van die gruwelijkheden van toen. Auschwitz en nog zo veel andere plekken, waarvan de namen in ons geheugen zijn gegrift.

In januari 2005 mocht ik als Voorzitter van de Tweede Kamer, samen met Hare Majesteit de Koningin, de Voorzitter van de Eerste Kamer en de Minister- President , Nederland en de Nederlandse bevolking vertegenwoordigen bij de indrukwekkende herdenking van de zestigjarige bevrijding van het concentratiekamp Auschwitz- Birkenau in Polen. .

In ons gezelschap waren ook twee overlevenden van Auschwitz .Ze waren door de regering uitgenodigd. Het is heel bijzonder om deze dag met hen mee te maken en te luisteren naar hun herinneringen die naarmate de dag vordert steeds indringender werden.

Over die herdenking wil ik u nu iets vertellen.

We vertrekken vroeg in de morgen uit Rotterdam en komen na twee uur vliegen aan in een dik besneeuwd en ijskoud Polen. Zo koud moet het in het concentratiekamp al die jaren ook maandenlang per jaar zijn geweest, maar toen had men geen dikke jassen, bontmutsen en handschoenen. Wij rijden nog twee uur door de sneeuw naar Auschwitz-Birkenau. Naarmate wij dichterbij komen wordt het steeds stiller in de bus. Helemaal stil wordt het nadat wij de spoorlijn overgaan, waar de anderhalf miljoen in het vernietigingskamp vermoorde mensen ruim zestig jaar geleden zijn aangevoerd; de meeste van hen hun dood tegemoet gaand, zonder dat op dat moment te beseffen.

Wij rijden door de poort van het kamp en zien de gevangenenbarakken in hun oorspronkelijke staat liggen, omringd door de prikkeldraadversperring. De herdenking begint met het schrille geluid van een binnenkomende trein. Na afloop vertellen de overlevenden hoe hen dat door merg en been ging. Dan volgen toespraken van de oud-gevangenen Wladyslaw Bartoszewski, een Pool die al in september 1940 in Auschwitz-Birkenau kwam en Simone Veil, de oud-President van het Europees Parlement en ook overlevende van Auschwitz. Bartoszewski

spreekt over Auschwitz als “deze begraafplaats zonder graven; de grootste in de Europese geschiedenis”. Simone Veil zegt dat van de gevangenen niet alleen hun lichaam, maar ook hun ziel, hun identiteit en hun menselijkheid werd afgenomen. Daarna spreekt de vertegenwoordiger van de zigeuners (de Sinti en Roma), waarvan er ook vele duizenden in Auschwitz zijn omgekomen. Dat vergeet men wel eens. In de boodschap van de Paus en de toespraken van de presidenten van Polen, Rusland en Israël wordt steeds gezegd dat de les van Auschwitz moet zijn dat zo iets nooit meer mag gebeuren. “Nooit meer Auschwitz”. President Katsav van Israël zegt dat tijdens de oorlog door de geallieerden niets is gedaan om de volkerenmoord in Auschwitz en de andere concentratiekampen te voorkomen of te stoppen, terwijl men wist wat er toen gebeurde. Het is een hard en zwaar verwijt, waarvan men de les triest genoeg ook nu nog niet heeft geleerd. Want helaas heeft inde afgelopen ruim zestig jaar op andere plaatsen in de wereld wederom volkerenmoord en rascisme plaats gevonden.

Nadat de Israëlische president heeft gesproken, komt opeens een oude vrouw naar voren. In de ijzige koude gekleed in een dunne blouse, met blote handen en onbedekt hoofd.. Zij stond als opvallende verschijning al een poosje naast de Israëlische president . Kennelijk voelde men aan haar niet te moeten vragen daar weg te gaan. Zij is een overlevende van het concentratiekamp . Op zeer indringende wijze roept zij in het Pools een aantal zinnen en schreeuwt: “Waarom hebben ze mijn Joodse volk vernietigd?” . “Ik stond hier naakt als zestienjarig meisje en nu sta ik hier weer naakt”, eindigt zij. Het is indrukwekkend en zegt nog meer over de verschrikkingen die hier gebeurd zijn dan de toespraken van de hoogwaardigheidsbekleders.

Hierna plaatsen de leiders van de delegaties van de vierenveertig aanwezige landen een brandende kaars bij het gedenkteken voor hun landgenoten die in Auschwitz zijn omgekomen .Trots ben ik, als onze Koningin in de ijzige koude naar het Nederlandse gedenkteken loopt met de kaars in haar handen en daar namens alle Nederlanders eer betuigt aan onze landgenoten, die we vandaag ook hier in Rotterdam herdenken. Dan volgt de “Last Post” , twee minuten stilte en dan is er weer het geluid van de trein en worden de treinrails fel verlicht door een bewegende lichtflits, alsof ze worden verbrand. Was dat maar vijftenzestig jaar eerder gebeurd!

Na een autorit terug door de nog dikkere sneeuw en twee uur vliegen, landen wij hier in Rotterdam . Ik heb het gevoel dat ik niet die ochtend, maar een week eerder naar Polen ben vertrokken. Zo veel indringends hebben wij daar meegemaakt. Daar, op die plaats, vanwaaruit ruim tweeënzestig jaar geleden anderhalf miljoen mensen , meest Joden nooit meer zijn terug gekeerd.

De zondag daarna ben ik bij de Nederlandse Auschwitzherdenking bij het monument van Jan Wolkers, in Amsterdam waar burgemeester Cohen vertelt over een moeder die na de oorlog aan Abel Herzberg vroeg hoe ze kon voorkomen dat haar kind ook slachtoffer zou worden, zoals haar familie dat in de oorlog was geweest. . Dat is de verkeerde vraag, antwoordde Herzberg; de vraag moet zijn hoe wij kunnen voorkomen dat onze kinderen beulen worden.

Het is heel erg dat dat de afgelopen tweeënzestig jaar nog steeds niet is gelukt. Denk aan het Uganda van Idi Amin, denk aan Screbenica en denk nu, op dit moment dat wij hier samen zijn, aan Darfur. Tweeënhalf miljoen mensen hebben daar de afgelopen jaren moeten vluchten en tweehonderd duizend mensen zijn vermoord. En evenmin als de wereldgemeenschap Auschwitz toen heeft weten te voorkomen of te stoppen, kan de wereldgemeenschap van nu

de genocide in Darfur beeindigen. Jarenlang wordt er in de Verenigde Naties en elders gepraat hoe dit bereikt kan worden, maar effectief ingrijpen bleef tot op heden achterwege. . Het handvest van de Verenigde Naties biedt voldoende ruimte om op humanitaire gronden in Darfur in te grijpen, maar politieke en economische belangen verhinderen dit. Juist op deze dag en tijdens een herdenking als deze mag daaraan niet worden voorbij gegaan.

Wij zijn hier vandaag bij elkaar om de doden te herdenken. Dat doen wij nu in de Laurenskerk en dadelijk bij het monument voor de Gevallenen op het Stadhuisplein . Door samen stil te zijn en door het leggen van alle kransen. Wij zijn ook bij elkaar om stil te staan bij de vraag hoe wij zulke verschrikkingen in de toekomst kunnen voorkomen en om stil te staan bij datgene waarvoor in de Tweede Wereldoorlog en op tal van plaatsen daarna- tot op de dag van vandaag- is gevochten. Onze vrijheid en onze democratie. Vrijheid op tal van terreinen die essentieel zijn voor een menswaardig bestaan. Waaronder niet in de laatste plaats het grondrecht van de Vrijheid van meningsuiting. Dat is vastgelegd in de Universele Verklaring van de rechten van de mens van de Verenigde Naties. Het is dan ook verontrustend dat blijkt een recent onderzoek van het comite 4 en 5 mei bijna 40 procent van de Nederlanders zegt niet voor haar of zijn mening te durven uitkomen, omdat men bang is voor mogelijke reacties op het uiten van bepaalde opvattingen. Vrijheid van meningsuiting betekent dat alles in vrijheid gezegd moet kunnen worden, binnen de grenzen van de wet, waarover in onze democratie alleen de rechter een oordeel geeft. Dat deze vrijheid in de beleving van velen in ons land thans onder druk staat is een ontwikkeling waartegen iedereen, jong en oud en van welke achtergrond dan ook, zich teweer moet stellen. Zo moeten we de lessen uit het verleden, waar we vandaag bij stil staan, in de praktijk van iedere dag brengen.

Dank u wel.